

שאלות כיוון

① 316 כיון
הגנה

שואל הזוהר הקדוש מהו ויקרבו ימי ישראל למות? - ימי משמע לשון רבים, וכי כמה ימים האדם מת, הלא ביום אחד וברגע אחד אדם מת, והיה צריך לומר ויקרב יום ישראל למות?

אלא מתרץ הזוהר: כשרוצה הקב"ה לאסוף אליו רוח האדם, כל אותן הימים שנתקיים האדם עלי אדמות, קרבים לפני הקב"ה ונכנסים בחשבון. אשרי חלקו של האדם שכל ימיו קרבים לפני המלך בלא חרפה ובושה, ולא נדחו אחד מהם, ולפיכך כתיב בצדיקים "קריבה" לפי שמתקרבים ימיהם לפני המלך בלי בושה, אוי לרשעים שלא כתיב בהם "קריבה", כי איך יתקרבו ימיהם לפני המלך שימיהם מלאים בחטאים. וזה שאומר "ויקרבו ימי ישראל למות" לשון רבים דאין מדברים כאן על יום המיתה, אלא קירוב הימים לפני הקב"ה לחשבון.

|| וכעין זה כתוב גם בזוהר פרשת נשא, מובא בפני הגר"א משלי (ו, לו) כשאדם מת שבעה דינים צריך לעבור והן: א. תיכף קודם מיתתו באים שלשה מלאכים הראשון מחשב איתו על כל הרגעים שהיה בעולם ונוטל חשבונו מה עשה בהם. המלאך שני מחשב איתו את העבירות שעשה באותו זמן. והמלאך השלישי הוא זה שלמד איתו תורה בבטן אמו ובא עכשיו לראות אם הם שלמים איתו עייב / לענינו. עיין שם המשך הדברים.

...

מסופר על רבי משה לייב מסאסוב זצ"ל, שהיה נוסע לפרקים למרחקים לצרכי ציבור, אם להכנסת כלה או למצוה אחרת, פעם נתעכב בנסיעתו זמן רב, וכאשר חזר לביתו, הקיפוהו ילדיו מכל הצדדים בשאלה, אבא, מה הבאת לנו? הוא השתמט וניסה לדחותם בקש, אך כאשר לא הרפו ממנו, והמשיכו לתבוע ממנו רביתר שאת, בצעקות ובתחנונים, נתעלף פתאום, לאחר שאשתו הקיצתו מהתעלפותו, נשאל על ידה ממה נתרגשת כל כך, האם נעה ללבך כל כך בקשתם של הילדים שהיית צריך להתעלף? נענה רבי משה לייב ואמר, לא מפני בקשתם ולא מפני חרפתם נתעלפתי, אלא באותה שעה ציירתי לעצמי בדמיוני, איך יהיה כאשר אבוא לעולם הבא לאחר הדרך הרחוקה והארוכה של עולם הזה, ושאלוני מה הבאת מן הדרך הרחוקה הזו? כמה תורה ומצוות אתה נושא עמך? כמה בושח תכסה את פני אם המטען יהיה דל או ריק...

②

(ל) ושכבתי עם אבותי, ענין שכיבת המת עם אבותיו הוא הנחת ספורנו משת המת במקום המספד וסיבוב הסופדים³, ולכן נכתב זה הלשון בכל המלכים, צדיקים ורשעים⁴, שמתו על מטתם. בספר מלכים⁵. ונשאתני ממצרים, וכאשר תעשה באופן זה תוכל לשאת אותי ממצרים, כי כאשר ימלאו ימי השכיבה יסור יגוני מלבם. כענין "ויעברו ימי בכיתו"⁶ (נד) ולא ימחו כן אם תשאני אל ארץ אחרת. אנכי אעשה כדברך. אנכי⁷. מצד עצמי, אעשה כדברך בכל כחי.

תקול ③

(ל) ושכבתי עם אבותי בקבר, ובאיזה ענין שתשאני ממצרים: וקברתי בקבורתם. ד"א ושכבתי בקבר במצרים, ונשאתני ממצרים, שכתחלה היה נקבר במצרים, כדאיתא פרק נזיר⁴: המוצא מת מושכב כדרכו⁵ נוטלו ואת תפוסתו, היכי דמי תפוסה, אמר רב יהודה דאמר קרא: ונשאתני ממצרים, טול עמי⁶, וכמה שיעור תפוסה, נוטל עפר תיחוח⁷ וחופר בקרקע בתולה ג' אצבעות. כדברך, חסר י"ד.

④

חזקוני מח | (א) ויהי אחר הדברים האלה, מיום שנבראו שמים וארץ לא היה אדם עושה חיה מחליז אלא בכל מקום שהיה או בדרך או בשוק והיה עושה נפשו יוצאה, עד שבא יעקב ובקש רחמים על זאת, אמר לפני הקב"ה: רבותנו של עולם אל תקח נפשי ממני עד שאצוה אל ביתי את בני ואת בני בני, תעתר לו, שנאמר: ויהי אחרי הדברים האלה וגו'. שמעו כל מלכי הארץ רגזו וחלו שלא היה כמוה מיום שנברא העולם. לפיכך חייב אדם בשעת עטושו להודות להקב"ה שנהפך ממות לחיים, שנאמר: עטישותיו תול אור (איוב מא י¹⁰), פרקי דרבי אליעזר¹¹.

①

ויאמר ליוסף הנה אביך חלה. (מח—א)

עד יעקב לא הוה חולשא, אתא יעקב בעי רחמי והוה

חולשא, שנאמר הנה אביך חלה. (בבא מציעא פ"ז)

1 נאמר בגמרא, אדם המבשר בשורה רעה הריהו בכלל „ומוציא דבה הוא כסיל“. אלא יש לספר את הדבר בצורה המשתמעת לשתי פנים, באופן שהלה יבין מאיליו את הבשורה הרעה. כגון אם הוא שואל: „האם אבא חי? יש להשיב לו: „אמא חיה“ (פסחים ג').

יש להקשות, איפוא, מדוע אמר כאן השליח ליוסף: „הנה אביך חולה“, והיה בכלל „מוציא דיבה“? הלא צריך היה לומר לו, כי האחים בריאים הם וממילא היה יוסף מבין שהאב הנהו חולה?

אלא, כיון שעד אז לא היתה בכלל מחלה בעולם, הרי אם היה השליח אומר לו, שהאחים בריאים הם, היה יוסף מסיק שהאב כבר מת, לפי שהמושג מחלה היה זר לו לחלוטין — לפיכך היה עליו לומר בפירוש: „הנה אביך חולה“.

הרי מכאן ראייה, כי „עד יעקב לא הוה חולשא“...

(קודש הלולים)

5
דג'נ
le
ע'נ

6

6
Rabbi
Fraumel

1 I once heard a radio newscaster comment on an air disaster, "Thank Heaven, they never knew what hit them. When a bomb goes off on an aircraft at thirty thousand feet, there is no time to think. You're just dead in an instant. They never had a chance to think, 'Yikes, I'm about to die.' They were spared the pain and the anguish of looking death in the face. Boom, and they were dead. Just like that."

Well, I suppose that is one way of looking at it, but it is not the Jewish way. The *Pirkei d'Rabbi Eliezer* describes the Jewish way. Terminal diseases may be painful, but at least they give a person a warning that he is about to depart from this world. He is forewarned that he must tie up the loose ends.

A person leaving this world must make a *cheshbon hanefesh*, taking spiritual stock of his life, what he has accomplished and what he has failed to accomplish. He must do *teshuvah* for his transgressions and shortcomings and prepare his soul for the next world. He must review all his outstanding obligations and make sure he has discharged them properly. He must leave instructions to his children and his household. He must make sure he is not leaving a mess for someone else to clean up. A lifetime of activity calls for a lot of wrapping up. A person who is struck by a bus and never knows what hit him will never have the opportunity to bring his life to a fitting conclusion. He misses out on a very great blessing.

When the *Challenger* shuttle exploded, there was much speculation about whether the crew members were aware that they were about to die. When they finally found the tapes, they heard some of them say, "Uh oh!" This caused a great uproar. Their attorneys wanted to sue NASA for the additional trauma of their having known about the impending disaster.

91 "Does it necessarily follow," wrote a gentile columnist at the time, "that it would have been more merciful that death come so instantaneously that the final conscious emotion was a sense of exhilaration? Or does such an end rob a person of

2

the right to reflect, even if only for a few precious moments, on those things that make life worth living?"

For those who believe that death is the end, blissful ignorance at the moment of death is perhaps preferable to a few moments of agony. But for those who believe in the immortality of the soul, in punishment and reward in the next world, in an eternal afterlife, a few precious moments of preparation are priceless indeed.

ס' 32 (8)

"ישימך אלקים כאפרים וכמנשה"

בפרשתנו מתואר איך שיוסף הביא את בניו לקבל ברכה מיעקב. יעקב אבינו שכל ידיו, יוסף תמה על דבר זה, ויעקב הסביר לו שאף שמנשה יהיה גדול אך אפרים יהיה גדול ממנו. ולכאורה כל המעשה הזה הוא פליאה שהרי הגמרא במסכת שבת דף י"ב אומרת שלעולם אל יטיל אדם קנאה בין הבנים שהרי כל גלות מצרים נוצרה בגלל כתונת הפסים שנתן יעקב ליוסף. ולכאורה יעקב עושה ממש אותה טעות עם מנשה ואפרים כמו שעשה הרבה שנים קודם לכן עם יוסף ואחיו?

עוד קשה הקושיא המפורסמת מדוע מנהג העולם לברך את בניהם שיהיו כאפרים וכמנשה ולא כאברהם ויצחק וכשאר הצדיקים? ודאי זה מבוסס על הפסוק בפרשתנו "בך יברך ישראל לאמר ישמך אלוקים כאפרים וכמנשה וגו'" (מ"ח, כ). אך זה גופא צריך להבין מדוע התורה קבעה ברכה זו להיות כסמל הברכות שנותנים לבנים. ודאי אם אדם היה מברך את בנו שיהיה כאליצור בין שדיאור יראה כדבר מוזר, אף שאליצור בין שדיאור היה צדיק, אם כן הוא הדין מנשה ואפרים מדוע הם נבחרו יותר משאר השבטים? ויותר יש להקשות, אם אפרים יותר חשוב ממנשה מדוע לא מברכים שיהיו כאפרים ודיו? ומדוע מצרפים גם את מנשה?

עוד יש להקשות בענין הברכות שנתן יעקב לכל השבטים. התורה מעידה "איש אשר כברכתו בריך אותם" (מ"ט, כ"ח) משמע שכל שבט קבל ברכה, אך למעשה כאשר מסתכלים בברכות יעקב, רואים שראובן שמעון ולוי לא קבלו מה שנראה לנו כברכה. ואפילו אם יעקב רצה לתת לשבטים הנ"ל מוסר מדוע עשה זאת בפני שאר השבטים? האם לא היה יותר ראוי לדבר לכל אחד משבטי י-ה בפרטיות ובהצנע? נתאר לעצמינו, שאב כליל שבת מתחיל לתת מוסר לכל אחד ואחד מבניו שיושבים אצל השולחן. לאחד אומר "אתה יוסי ילד טוב", "אתה, שלומי, פחו כמים אל תותר וכו'". ודאי היה זה נראה תמוה

(7)

פ

והנה להבין יותר ענין זה, יש להזכיר מדרש פליאה שמביא החתם סופר שמתאר איך שעשו אמר ליעקב שיש לו מצות כיבוד אב ואם, ולכן יעקב צריך אותו כדי לזכות בעולם הבא. ואמר לו עשו או שהוא (יעקב) הולך עמו לגיהנם או שיעקב לוקח את עמו לגן עדן. יעקב ענה לו שהוא (יעקב) אוהב את עשו אך עשו לא אהב אותו (יעקב). וצריך להבין מה התירוץ שנתן יעקב לעשו? הרי היה לו יעקב לומר לו פשוט שהוא רוצח, ועבר על גלוי עריות וכל שאר העבירות ולכן הוא לא יכנס לגן עדן ומדוע נתן לו רק דברי מוסר קטנים על מצות "ואהבת לרעך כמוך"?

התירוץ לכל הנ"ל הוא שאי אפשר לזכות בעולם הבא בשלימות בלי מצות אהבת הזולת. כדי לזכות צריכים להיות מאוחדים כל כך שכל אחד מקבל גם מזכויות הזולת. וכך יכול להחשב כאילו הוא קיים את כל התורה כולה. וזה היה תירוצו של יעקב לעשו שהוא (יעקב) אוהב את עשו ולכן יש לו גם זכויות במצות כבוד אב ואם, מה שאין כן עשו אין לו כלום כיון שלא אהב את יעקב. והנה החיד"א בספרו מביא שמנשה ואפרים היו הראשונים שעשו הסכם של יששכר וזבולון, וכל אחד טען שהשני יותר ראוי להיות היושב אהלים. כיון שאפרים

ומנשה היו אוהבים אחד את השני לא חשש יעקב שיטל קנאה בין אחד לשני. כל עוד שאח מבין שלאחיו יש תפקיד מסוים וכל אחד צריך את ההצלחה של השני אז לא שייך שתפול קנאה ביניהם. ולכן מובן מדוע התורה בחרה באפרים ומנשה כסמל הברכות שהאב נותן לבניו. וכך מתורץ מדוע לא מספיק לברך את הבן שיהיה כאפריכי ודיו, כי חלק גדול מברכת אפרים ומנשה הוא שכל אחד מבין שיש לו תפקיד מיוחד ולא צריך להתקנאות באחי אפילו אם נראה שיש לו תפקיד יותר גדול. כאשר אסן יעקב את כל בניו היתה כוונתו לתת לכל אחד ברכה והדרכה על כוחותיו, אך לא רק לאחד מן השבטים אל שכל אחד משאר האחים גם כן יקח כח זה לעבודת ה' והדרכה פומבית כזאת אפשרית רק אם כולם מאוחדים באיחוד גמור ומבינים שלכל אחד יש כח מיוחד, אך צריך גם את כח אחיו כדי להיות מושלם.

ולפי יסוד הנ"ל מוכן בטוב מה היתה הטענה של עשו
במערת המכפלה. עשו טען שיעקב צריך את מצות
כיבוד אב ואם שלו, ולכן יש לו זכות להקבר שם כמותו.
והשיב לו יעקב שזכות מצוה זו יש ליעקב בגלל שהוא
אוהב את עשו, מה שאין כן עשו, אין לו זכויות במצוות
יעקב כיון שלא קיים ואהבת לרעך כמוך, וכדברי המדרש
שהביא החתם סופר.

9

6

יהי רצון שנזכה כלנו להיות אגודה אחת לעשות רצון
אבינו שבשמים ונזכה להביא את מלך המשיח במהרה
בימינו אמן.

10

מ"ט, א'. האספו ואגידה לכם גוי
הקבצו ושמעו בני יעקב וגו' 13.

אחד: הקשב ושמע את מדותיו המיוחדות
של אחיך ואת התפקיד שנועד לו, כך שאף
שאסור לך להתערב בתחומו מכל מקום ידוע
חדעו כי כולכם שייכים לציבור אחד.

ואמנם היה בזה גם לימוד נוסף. כל
אחד מהשבטים היה נוכח בשעה שדיבר
יעקב עמהם משום שעליו היה להבין ולדעת
שאע"פ שתפקידו חשוב ונחוץ לקיום
האומה, מכל מקום קיומה של היהדות לא
מוטל על שכמו לבד; שותף הוא בעבודת
השי"ת ביחד עם שאר אחיו. יעקב אבינו

חילק את האחריות לקיום העם בין כל
השבטים, כך ששום שבט לא יכול לבוא
ולטעון שחלקי הוא היותר חשוב ומבלעדו
אי אפשר לנו להתקיים. ואמנם אין כל רע
אם יהיו חילוקי דעות בין השבטים, כי
המושג "שלום" אין כוונתו שכולם צריכים
להסכים ולאחוז בשיטה אחת ובדרך אחת,
אלא אדרבה מחלוקת שהיא לשם שמים
סופה להתקיים, ולכן באמת ייעד יעקב לכל
אחד את חלקו ודרכו המיוחד, אבל על
הצדדים במחלוקת לדעת כי לאו דוקא דרכם
היא היחידה והנכונה, כי כל זמן שהם
מסתמכים על סמכות הלכתית נעלה הרי יש
לנו את הכלל של "אלו ואלו דברי אלקים
לעבודת ה' וכפי שביארנו, והבן זה.

עיינ במדרש [בראשית רבה פרשה צ"ח
אות ב'] שכתב וז"ל: ורבנן אמרי צוה אותן
על המחלוקת אמר להון תהיו כולכון אסיפה
אחת עכ"ל. ביאור הדברים, דהנה כבר
ביארתי לעיל שעיקר כוונתו של יעקב קודם
פרידתו מהעולם היה להשריש את האמונה
בגאולה האמיתית, ולכן חילק לכל אחד
מבניו את תפקידו ויעודו בארץ ישראל
ובכלל ישראל; כל אחד קיבל ממנו הדרכה
לעתיד בהתאם לכשרונותיו ועתידו. כלל
ישראל לפי מחשבת יעקב אבינו אינו מיועד
להיות כעם אחד בלי שום חילוקי דעות
ביניהם, אלא אדרבה תפקידם הוא לחיות
ביחד כשנים עשר שבטים נפרדים; כל אחד
ותפקידו האישי, אבל כחלק בלתי נפרד
מהצבור. לפי צוואתו של יעקב אסור היה
לשבט אחד להתערב בתחומו של שבט אחר,
כי כל שבט נועד לתפקיד מיוחד. ולכן נענשו
החשמונאים, שכאו משבט לוי, כשלקחו את
המלוכה לידיהם, כי תפקיד המלוכה נועד
לשבט יהודה ולא לאחר. עונשם היה חמור
מאד, כי הלא זרע החשמונאים כלה ואבד מן
העולם, והכל רק משום שהתערבו בתחום
של שבט אחר, וכמו שביאר הרמב"ן להלן
[פסוק י'] באריכות.

26 ואמנם כפי שהזכרנו, אף על פי שכל
אחד קיבל תפקיד מיוחד בחיי האומה, מכל
מקום אסור להם לשכוח שהם כולם חלק
מצבור אחד גדול, ועליהם מוטל לכבד גם
את דרכם של שבטים אחרים בעבודת ה'.
זכדי להדגיש נקודה זו, קרא יעקב לבניו
ואמר להם "האספו ואגידה לכם גוי הקבצו
ושמעו בני יעקב", כלומר, כל אחד מהאחים
היה נוכח בשעה שדיבר יעקב בפרטיות עם

4

ט. י. לא יסור שבט מיהודה.

(11) א"ל ח"ל

גזירות וסייגי חז"ל — הכל בשביל להכינם לתקופת הגלות המרה. ומחמת שלא רצו חכמינו שיחשכו ההמון כי תקופת בית שני היא הגאולה השלמה, לכן השאירו כמה דברים בצורתם "הגלותית", לדוגמא: השפה העיקרית של העם היתה ארמית, שפת הגלות, ולא לשון הקודש, שפת ארץ ישראל; הארון הקודש לא היה מונח בקדש הקדשים בתקופה זו. ונראה שגם להקים אז מלך מבית דוד לא רצו חכמינו, כי כינון המלכות בעת ההיא היה מתפרש כאילו התקופה הזאת היא תקופת הגאולה השלמה. כדי להבליט את העובדה שטרם הגיעה השעה נמנעו חז"ל למנות מלך של ממש ממלכות בית דוד, ולכן כשראו החשמונאים שכסא המלוכה ריק לקחוהו לעצמם, וזה היה כנגד צוואת הזקן ונענשו על זה, אבל עכ"פ חכמי הדור לא היו יכולים להעיר להם כי צריך להעמיד עכשו מלך מבית דוד. ודו"ק.

כתב הרמב"ן וז"ל: וכאשר האריכו דאל להמליך עליהם משאר השבטים מלך ר מלך ולא היו חוזרים אל מלכות יהודה ר על צוואת הזקן ונענשו בהם כו' וזה ה עונש החשמונאים שמלכו בבית שני כי ו חסידי עליון כו' ואעפ"כ נענשו עונש ל וכו'. יש לתמוה, אם באמת חטאו בזה חשמונאים מדוע לא העירו להם חכמי שראל כדור הראשון כשהיו עדיין צדיקים מורים שאסור להם למלוך וצריכים לעשור לך מזרע דוד, וכי גם חכמי ישראל נבאוה תקופה לא ידעו את הדין הזה?

ונראה בביאור הדבר על פי מה שייסדתי במה פעמים בחידושי¹⁵ והבאתי כמה ראיות לזה, כי בית שני מלכתחילה לא נועד על מנת להתקיים לעולם, כלומר, דוה היה ידוע לחכמי ישראל שהבנין הזה לא יעמוד לעולמים ולא נוסד אלא בשביל תקופת התכוננות לתקופת הגלות הארוכה שעדיין אנו סובלים ממנה, והיינו שבתקופה ההיא נכתבה התורה שבעל פה עלי ספר והותקנו

(12) א"ל ח"ל

ולכן שינים מלכ אל חקרי לבן שינים אלא לבן שינים פ"שמה דקרא כמא' כתיב כי אתא רב דימי אמר כנסת ישראל לפני הקב"ה רבתו של עולם רמזו בעיניך דבסם מחמרא אחי לי שיניך דבסם מלכא כסיע ליה לך יתנן דאמר ר' יוחנן טוב המלכין שינים לחבירו יותר ממשקו חלב שנאמר ולבן שינים מלכ אל חקרי לבן שינים אלא לבן שינים

(13) א"ל ח"ל

והווי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. התו' (יבמות סא.) ד"ה ואין, כתבו בשם רבינו תם, שאף על פי שעכ"ם אינם בכלל אדם, ולכן קברי עכ"ם אינם מממאים באהל, שנאמר אדם כי ימות באהל, ונאמר (יחזקאל לד), ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. אתם קרויים אדם ואין העכ"ם קרויים אדם. מכל מקום יש חילוק בין אדם להאדם, שאף העכ"ם בכלל "האדם" הם. וכמו שאמרו בסנהדרין (נפ.) ושמתם את תקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם "האדם" וחי בהם. לא נאמר אשר יעשה אותם ישראל וחי

בהם, שאפילו עכ"ם שעוסק בתורה, [בשבע מצות שלהם], הרי הוא ככהן גדול. ולפי זה יש לומר גם כן שאפילו גוי הבא לפניך יש לקבלו בסבר פנים יפות, ולא בפנים זועפות, כיון שהוא בכלל "האדם" שנברא בצלם אלקים. והלא אברהם אבינו שראה שלשה אנשים נצבים עליו, ורץ לקראתם, כערביים נרמו לו, כראיתא בקידושין (לב:), ואף על פי כן קבלם בכל הכבוד ובסבר פנים יפות. וכן אמרו באבות דרבי נתן (פרק ג') שהנותן מתנה לחבירו, אפילו נתן לו כל מחמדי עולם, ופניו זועפות, כאילו לא נתן לו כלום. אבל המקבל את חבירו בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום, כאילו נתן לו כל המתנות

הטובות שבעולם. וכן מתבאר מדברי הרמב"ם (פ"י מהל' מתנות עניים הלכה ד), וזו לשונו: כל הנותן צדקה לעני ופניו כבשות בקרקע, אפילו נתן לו אלף זהובים, איבר זכותו והפסידה, אלא צריך ליתן לו בסבר פנים יפות ובשמחה וכו'. (וע"ע שם הי"ג וי"ד.) וכן פסק מרן בש"ע יורה דעה (סי' דכט ס"ג.) (וע' בש"ך שם סק"ט.) וכיו"ב אמרו בכתובות (קיא.) טוב המראה פנים שוחקות ומלכין שינים לקראת חבירו, יותר ממי שמשקרו חלב, שנאמר ולבן שינים מחלב. ועוד אמרו שם, חכלילי עינים מיון, אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, רמז לי בעיניך דבסם מחמרא, ואחוי לי שיניך דבסם מחלבא. והווי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. בספר ראשית חכמה (שער היראה פרק יב) הביא מדברי רז"ל, בשעת פטירתו של האדם, שואל אותו מלאך המות, כלום עסקת בתורה ובגמילות חסדים, והמלכת את קונך שחרית וערבית, והמלכת את תבייך בנחת רוח. ורבי ישראל סלנטר היה מזהיר ואומר: הנה יש אשר

Implicit in this dictum is a basic Jewish optimism regarding man's future in this world. "Receive all mankind with a cheerful countenance." Do not reject the newborn fearing that they will over-populate the globe. Do not assume there will not be enough food for all. Do not advocate "birth control" because you are apprehensive about the depletion of our natural resources. "He who provides life also provides sustenance." The concept behind the Sabbath law is that the Almighty completed His work of creation. Hence this is a complete world, the best of all possible worlds for the task at hand. The Jew living in a world created by God could never fall prey to the shortsighted Malthusian view that wars are needed to keep the population in check.

16 "Receive all humanity with cheerfulness." When the world needed more fuel than wood could provide, the Creator opened man's eyes and he discovered coal, and later petroleum. More recently we have come to unlock the secrets of nuclear energy, and with this, vast new possibilities are opening before us. The Almighty created the world: He has provided for all its inhabitants. The food, the fuel, the necessities are all here. It is for us, the human family, to so manage the Divine estate that all receive their just share.

אדם מרוב חרדתו הגדולה מיום הדין בעשרת ימי תשובה, פניו זועפות כל היום, וכמעט לכו בל עמו, ועל ידי כך הוא נכשל ביהסו עם הבריות, מבלי לקבלם בסבר פנים יפות, ולהתנהג עמם ככבוד הראוי, וצ"ח לזה דגמא אחת, פעם בערב יום הכפורים בלכתו של רבי ישראל סלנטר אל בית הכנסת לתפלה ערבית, פגש בתלמיד חכם אחד מגדולי היראים אשר פחד ה' והדר גאוונו וחרדת הדין של היום הקדוש היו ניכרים על פניו, ודמעתו על לחיו, רבי ישראל פנה אליו באחו שאלה נחוצה, מצדל חרדתו ועצבונו לא השיב מאומה, הפטיר רבי ישראל ואמר, כאשר עברתי מעל פני האיש, חשכתי בלבי, מה אני אשם כי אתה ירא ומפחד מיום הדין, ומה זה נגעו אלי, הלא מרכי התמכה עם הבריות, ונמילות הסדים, חייב אתה להשיבני בנחת רוח ובסבר פנים יפות. (אור ישראל, נתיבות אור, עמוד קמ).

16 כאר"י

ויברכם בזמן החזו לאמר בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה (מת, כ).

לכאורה הי צריך לומר בהם יברך ישראל, ונמצא בין אנשים בורים וריקים, איד או בכם, היינו באפרים ומנשה, ולמה אמר "ברך" יברך ישראל, שהוא לשון יחיד, ועי רמב"ן. ואפשר, משום שאפרים ומנשה שהיו בניו של יוסף שהיה מושל על כל ארץ מצרים, והיתה היכולת האפשרות בידו לתנכם ולגדלם כראוי בכל החכמות הלימודים, גם לנשאים ולמנותם לפקידים גדולים ולשרים נכבדים, כמ"ש חז"ל שמנשה הי פקיד על ביתו של יוסף, ואפרים למד אצל יעקב, ואם כן איד יהין איש פשוט שנמצא במצב ירוד ושפל בחומריית, וגם רחוק ממקום חכמה ולמודים להיות נטמע בין המצרים ובכל תועבותיהם וזהמתם, הוא עמד בצדקותו חסידותו וקדושתו ברום המדריגה, ובכך הרי יוסף הוא סמל חזגמא לכולם, שאפשר להגיע להמעלה העליונה בין בחומר ובין ברוח באיזה מצב ומסיבות שנמצאים בהם; וזה שאמר יעקב, בך - והבונה ליוסף, היינו כשיסתכלו בך ויתבוננו מהנעשה ותתגלגל בך, אז יברך כל אחד מישראל, יתיה מי שיהי, לאמר לבניו ישימך אלקים כאפרים וכמנשה שהיו ברום המדריגה בין ברוחניות ובין בגשמיות, כי לא יפלא מה דבר, ומההתבוננות מהנעשה בך, יוכל כל אחד לבטוח בה' ולברך את בניו באלו הברכות.

16

21

26